

Orientace v právní úpravě činností dětí a mládeže a dospělých

Úvod

Právo, zákony a další ustanovení všeho druhu nás doprovází doslova na každém kroku. Žijeme totiž v právní společnosti a je jen málo oblastí lidského života, které by zákonodárce zcela opominul. Do právních vztahů se tak dostáváme dnes a denně. Vyskládání zboží do regálu v obchodě je snad tím nejčastějším návrhem k uzavření smlouvy. Zboží umístěné do košíku je pak možno považovat za akceptaci tohoto návrhu. A konečně zaplacením zboží u pokladny je náš právní vztah dovršen a přechodu vlastnictví nestojí nic v cestě.

Právo je však často oblastí nemálo složitou a nezřídka i zákeřnou. Bohužel jsou to právě oddíloví vedoucí, kteří se mohou snadno stát obětí spleťtých právních klíčků nebo vychytralých šarlatánů. Nijak tomu nepřidává ani fakt, že doposud neexistuje všeobecně platná právní úprava týkající se volnočasové aktivity s kolektivy dětí a mládeže. Přestože ve školství mají právně ošetřeno první poslední, na volnočasovou práci s dětmi je předpisů zacíleno minimum, a na tu dobrovolnickou obzvlášť. Pátrat tak budete muset často v zákonech a vyhláškách obecnější povahy a ne vždy dojdete k jasnému výsledku.

Možností trávení svého volného času má dnešní mládež více než kdy jindy. Aby děti zaujala právě oddílová činnost, musí někdy vedoucí balancovat na hraně rizika. Pokud hodlá mít veškerou svou činnost podchycenu i právně, bude muset pečlivě prostudovat nejeden předpis. Kromě nabytých vědomostí se však bude muset vždy spoléhat především na svoje zkušenosti a zdravý rozum. Všechno zkrátka nejde vyčíst z moudrých knih.

1 Právní subjektivita

Pojmem právní subjektivita označujeme schopnost osoby být nositelem práv a povinností. Právní subjektivitou disponuje každá fyzická osoba (např. oddílový vedoucí nebo svěřené dítě) od narození. Právnícké osoby ji nabývají svým vznikem a naopak pozbývají svým zánikem. Je dobré si však uvědomit, kdo takovou právníckou osobou ve skutečnosti je a kdo tedy může být nositelem práv a povinností. Z hlediska běžného života je typickou právníckou osobou obchodní společnost (lidově firma) zaměřená na generování zisku. V naší oblasti zájmu se však budeme často setkávat také s právníckými osobami v podobě občanských sdružení. Ta vznikají zpravidla na základě registrace ministerstvem vnitra po splnění zákonem daných podmínek (především předložení stanov). Takovým občanským sdružením je i dobře známá Asociace TOM. Ta na základě svých stanov deleguje právní subjektivitu i jednotlivým dílčím článkům své struktury včetně jednotlivých oddílů. Každý samostatný oddíl TOM je tedy vybaven právní subjektivitou ihned od data registrace oddílu ústředím Asociace TOM. Jinak tomu však může být v jiných občanských sdruženích. Například Junák nebo Pionýr nedeleguje svoji právní subjektivitu až na nejnižší složky své organizační výstavby, oddíly. Při určování právní subjektivity dané organizační složky je vždy třeba vycházet z konkrétních ustanovení stanov zastřešující organizace.

Bez právní subjektivity nemůže být subjekt účastníkem právních vztahů a nemůže tak nabývat práv ani povinností. Právní subjektivita je také základní podmínkou způsobilosti k právním úkonům.

1.1 Způsobilost k právním úkonům

Na právní subjektivitu je úzce navázána způsobilost k právním úkonům, která subjektu umožňuje, aby na sebe práva a povinnosti bral svým vlastním jednáním. Plnou způsobilost k právním úkonům nabývá fyzická osoba zletilostí, tedy typicky dovršením 18 let věku. To však neznamená, že osoba mladší 18 let by nebyla způsobilá k žádným právním úkonům. Nezletilí (tedy osoby mladší 18 let) jsou dle litery zákona způsobilí k takovým právním úkonům, které jsou svou povahou přiměřené rozumové a volní vyspělosti odpovídající jejich věku. Zkrátka a dobře způsobilost dítěte k určitému právnímu úkonu je třeba posuzovat vždy individuálně s přihlédnutím ke všem okolnostem. Bez problémů tak zjevně bude uzavření kupní smlouvy 10letým dítětem na dva kopečky zmrzliny. Jinak už bychom se ale dívali na jeho koupi štěně bernardýna. Dítě si totiž nebude schopno plně uvědomit důsledky svého jednání - tedy co všechno obnáší péče o zvíře, nepříjemnosti s jeho ubytováním v panelákovém bytě a pravděpodobně zapomene i na mamčinu alergii na psy.

Právnícké osoby získávají způsobilost k právním úkonům společně s právní subjektivitou, tedy okamžikem svého vzniku. Právní úkony právníckých osob vykonávají v první řadě statutární orgány, tj. osoby k tomu pověřené ve stanovách. Za právníckou osobu však mohou jednat i její pracovníci nebo členové, pokud je to stanoveno ve vnitřních předpisech nebo je to vzhledem k jejich zařazení obvyklé. Členové turistického oddílu tak mohou svým jednáním přímo zavazovat svoji organizaci, pokud tak činí z pověření vedoucího oddílu (nebo jiného orgánu určeného stanovami) nebo v rámci výkonu své funkce.

2 Dohled nad nezletilými

Jak bylo řečeno výše, ne ke všem právním úkonům jsou nezletilé děti způsobilé. Pro tyto případy zákon určuje dětem zákonné zástupce v podobě rodičů. Rodičovská zodpovědnost zahrnuje celou řadu práv a povinností týkajících se mravního, citového, tělesného a rozumového vývoje dítěte. A právě výkon části těchto práv a povinností může rodič delegovat na oddíl. Oddíl výkon těchto práv vykonává prostřednictvím svých členů, kterým jsou v rámci pověření zadávány méně či více konkrétní úkoly spadající pod péči o nezletilé osoby. Oddíl tedy obecně odpovídá za péči o všechny svěřené osoby mladší 18 let.

2.1 Smlouva s rodičem

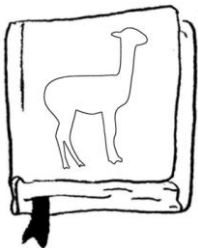
Mezi rodičem a pořadající organizací vzniká občanskoprávní vztah založený smlouvou. Může se jednat jak o smlouvu ústní, tak o smlouvu písemnou (v podobě přihlášky na akci), jejímž objektem bude vždy péče o dítě. Část rodičovské zodpovědnosti je tedy po dobu akce povinen zajistit oddíl. Rodiče jsou naopak povinni poskytnout smluvnímu partneru všechny informace a důležité okolnosti, které se vztahují k řádné péči o svěřené dítě. Dále jsou povinni na základě smlouvy poskytnout dohodnuté peněžité plnění.

Pořadatel akce v první řadě zajišťuje výchovu dítěte. Vedoucí tak mají stejně jako rodiče právo užít přiměřených výchovných prostředků tak, aby nebyla dotčena důstojnost dítěte a jakkoli ohroženo jeho zdraví, jeho tělesný, citový, rozumový a mravní vývoj. Pokud si dítě bere na akci i věci dražší povahy, jejichž správa přesahuje jeho rozumové schopnosti, mají vedoucí povinnost starat se o tento majetek s péčí dobrého hospodáře.

Všechny výše zmíněné povinnosti lze samozřejmě smluvně ošetřit. Můžete se tak dohodnout s rodiči i na těch nejmenších detailech vaší péče o dítě. Konkrétnější práva a povinnosti, tedy samotný obsah, jádro právního vztahu, mezi pořadatelem a rodičem bohužel v praxi nebývají v přihláškách nijak přesněji vymezena. Oprávnění, respektive povinnost se o dítě starat vzniká organizací předáním dítěte, a to zpravidla v určený čas, na určeném místě. Obdobným způsobem tato odpovědnost zaniká. Vztah mezi rodičem a pořadající organizací může být samozřejmě předčasně ukončen dohodou. Možné je sjednat také případné předčasné ukončení tohoto vztahu za předem daných podmínek. Klasicky se toto objevuje při závažném porušování táborového řádu, na který je vždy vhodné minimálně upozornit již v přihlášce. Ideálně by měl být součástí přihlášky na akci.

Důležité je nezapomenout, že zákonnými zástupci dítěte jsou stále jeho rodiče. O důležitých otázkách tak za dítě stále mohou rozhodovat pouze oni, a to ve vzájemné shodě.

Z kroniky TOM Lamy

Jednou se u nás přihodila taková nemilá situace. Na táboře byl jeden hrozně zlý kluk. Od začátku s ním byly jenom problémy. Nakonec to hlavní vedoucí nevydržel a poslal ho domů. Nechal ho, ať si sbalí věci a ještě ten den ho posadil na autobus. Jeho následné hádky s rodiči, kteří o synovi doma nechtěli ani slyšet, bych nepřál nikomu. Od té doby máme v našem řádu jasně napsáno, co se na táboře nesmí. Trestem v případě opakovaného porušení může být i vyloučení z tábora. Je tam i šikovná formulka, že v tom případě zaniká nárok na vrácení jakékoli částky z ceny tábora.

2.2 Občanskoprávní odpovědnost

Odpovědnost je v občanském právu chápána jako odpovědnost sekundární. Jde v podstatě o sankci, která je uložena rušiteli primární právní povinnosti. Typickou a nejdůležitější je odpovědnost za škodu. V případě způsobení škody je tak protiprávnost jednání dána již rozporom s všeobecnou prevenční povinností, která zavazuje každého počínat si tak, aby nedocházelo ke škodám na zdraví, na majetku, na přírodě a životním prostředí. V případě

porušení této povinnosti je tak škůdce odpovědný vzniklou škodu nahradit. Pokud oddílový vedoucí pracuje s dětmi bez nároku na odměnu, nemůže na něj být pohlíženo jako na zaměstnance a veškerá ustanovení zákoníku práce včetně pracovněprávní odpovědnosti jsou tak zcela irelevantní. Toto je také dosti zažitým omylem.

Odpovědným za škodu způsobenou v rámci oddílové činnosti, ať už vedoucím nebo dítětem, bude vždy primárně právnická osoba, tedy příslušný oddíl. Pokud ovšem vedoucí starší 18 let tuto škodu zavinil, může po něm oddíl zpětně požadovat vynaložené prostředky. Poněkud složitější bude situace u odpovědnosti osoby vedoucího mladší 18 let. Samozřejmě i ten může odpovídat za škodu, ale vzhledem k tomu, že je nezletilý, je nad ním oddíl povinen vykonávat náležitý dohled (viz níže). U osoby nezletilého tedy není možno obecně říci, zda odpovědný za způsobenou škodu je, nebo není. Škodní událost je třeba vždy posuzovat případ od případu a přihlídnout ke všem relevantním okolnostem. Z toho důvodu může být vedoucí za škodu odpovědný i částečně, podle účasti na jejím způsobení. Čtrnáctiletý nováček, který doposud není členem oddílu a na akci s ním je teprve podruhé tak za svěřené děti bude odpovídat jen stěží. Jinak budeme však jistě pohlížet na sedmnáctiletého, zkušeného vedoucího, který je dlouholetým členem oddílu a o dané činnosti s malou skupinou dětí byl dobře a dostatečně dopředu poučen.

V celé řadě publikací najdete informaci o tom, že odpovědnost pověřenému, způsobilému vedoucímu, který je nezletilý, lze předat za dodržení následujících předpokladů:

- před každou samostatnou činností je zodpovědným vedoucím poučen o možném riziku těchto činností a o bezpečnosti práce při nich,
- nejedná se o zvláště nebezpečné činnosti (střelba z luku, koupání, pohyb v rizikovém terénu)
- doba samostatné činnosti nepřekročí rozumnou délku,
- náročnost a riziko činnosti odpovídá jeho zkušenostem a rozumovým možnostem.

Odpovědnost za škodu mohou samozřejmě nést i samotné svěřené děti, které jsou v roli účastníků. Zde záleží opět na posouzení konkrétního případu. Základní předpokladem je, zda nezletilý byl v danou chvíli schopen posoudit následky svého jednání a ovládnout je. V takovém případě by odpovídal spolu s osobou, která byla povinna nad ním vykonávat dohled. Oddíl by se zcela zprostil odpovědnosti, a dítě by tak za škodu odpovíдалo samo v případě, kdy by se podařilo prokázat, že nebyl zanedbán tzv. náležitý dohled.

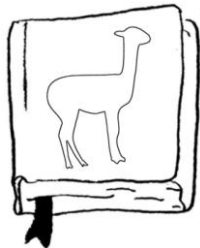
2.3 Náležitý dohled

Odpovědnost za škodu pracuje s pojmem náležitý dohled. Ten by neměl být ze strany organizátora zanedbán, pokud se hodlá vyhnout případné odpovědnosti za škodu způsobenou jím svěřeným dítětem. Obsah náležitého dohledu byl mnohokrát vykládán soudy tuzemskými i zahraničními. Rozumí se pod ním jak konkrétní opatření v určitou chvíli, tak celkový zájem a působení osob povinných dozorem.

Při posuzování náležitého dohledu je třeba vzít v úvahu celou řadu skutečností. V první řadě bychom se měli zaměřit na dítě samotné. Tedy jeho věk, intelekt, duševní a mravní vývoj, celkovou vyspělost a především jeho minulost a naše zkušenosti s ním. Zvýšenou pozornost je tak vždy třeba věnovat dětem, které se již dříve projevíly jako problémové. Dále nesmíme zapomenout na objektivní kritéria prováděné činnosti, rizikovost času a místa, na velikost svěřené skupiny a na osobní předpoklady dozorující osoby. Při činnostech pro děti nových nebo nebezpečných je třeba náležitého poučení včetně vysvětlení možných následků nepovoleného chování.

Počet dětí, které je schopen jeden vedoucí sám uhlídat, se určuje jen těžko. Různé předpisy pro dílčí činnosti udávají často odlišné počty. V zásadě lze říci, že jeden vedoucí může současně dozorovat nejvýše 15–20 dětí. Samozřejmě tuto cifru nelze považovat za absolutní, i zde je třeba vzít do úvahy všechny okolnosti zmiňované výše.

Z kroniky TOM Lamy

Na jednom našem táboře vedoucí pro děcka uspořádali klasickou stezku odvahy. No to se ví, že v noci. A po jednom. Po jejím projití na sebe všichni čekali na louce. Jenže než stezku prošel i poslední, podařilo se Pepíčkovi na louce usnout. Když teda byli konečně všichni, vyrazili zpět do tábora k zaslouženému odpočinku. Jenže Pepíček spal na louce veselé dál. Od té doby se u nás vždycky počítáme před odchodem na noční hru i po návratu z ní.

2.4 Koupání

Pravidla týkající se pobytu svěřených dětí ve vodě bývala dříve stanovena velmi precizně a striktně. Na 6–10 dětí musela být přítomna jedna plnoletá osoba ve vodě a další na břehu. Dnes se o problematice koupání dětí zmiňují předpisy pouze ve spojení se zotavovací akcí (viz kapitola 5). Analogicky však lze tamní pravidla považovat za obecný standard dohledu nad dětmi ve vodě. Koupání dětí tedy musí být především přizpůsobeno jejich fyzické zdatnosti a plaveckým schopnostem. Děti se nemohou koupat bez dozoru, který musí být zajištěn osobou schopnou poskytnout tonoucímu záchranu. Dle přesného znění vyhlášky se dále děti smějí koupat nejdříve 1 hodinu po hlavním jídle nebo po intenzivním cvičení. Také je třeba myslet na to, že ne každá vodní plocha je vhodná ke koupání. S čistým svědomím může vedoucí dětem dovolit koupání na libovolném veřejném koupališti nebo místě, které bylo ke koupání schváleno okresním hygienikem.

A co na to pan Paragraf?

Pro vodácké akce zákon neurčuje žádná speciální pravidla. Musíme tak vycházet pouze z bezpečnostního standardu určeného Českou radou dětí a mládeže. Ten stanovuje na každých pět dětí jednoho kvalifikovaného plnoletého vedoucího. Kvalifikací se rozumí absolvování speciálního vodáckého kurzu. Všichni účastníci mladší 18 let musí mít povinně plovací vesty, u prudších toků i přílby.

2.5 Ochrana osobnosti

Dobré není zapomínat ani na tzv. ochranu osobnosti. Ta je chráněna především občanským zákoníkem a spadá pod ní celá řada dokumentů osobní povahy. Mimo jiné také podobizny, obrazové snímky, obrazové a zvukové záznamy týkající se fyzické osoby. Jedná se tedy typicky o fotografie i audiovizuální záznamy pořizované v průběhu akce. Ty mohou být pořízeny a zveřejněny pouze se svolením zaznamenané fyzické osoby. Pokud tedy máte v plánu na svých akcích fotit a filmovat, je dobré si toto nechat od účastníků potvrdit již před začátkem akce. Řada větších organizací (především z důvodu anonymity účastníků a zvýšené pravděpodobnosti případných právních komplikací) podmiňuje tímto souhlasem účast na akci. Potvrzení svolení s pořizováním fotografií a natáčením je tak již součástí přihlášky na akci.

Pokud toto potvrzení od dané osoby nemáme, může se tato dožadovat upuštění od zásahu do jejích osobnostních práv. Tedy typicky odstraněním fotografií nebo vystřížením příslušných záběrů. Osoba poškozená na svých právech se může domáhat také přiměřeného zadostiučinění. V případě, že by této osobě vznikla v souvislosti se zveřejněním citlivých údajů vážná újma, je toto jednání možno kvalifikovat i jako trestný čin.

3 Trestní právo

Kromě vztahů občanskoprávních, do kterých se oddíloví vedoucí dostávají podstatně častěji, není radno zapomínat ani na právo trestní. Trestní právo řadíme mezi odvětví práva veřejného. Jeho hlavním úkolem tak je chránit společnost před škodlivými vlivy v podobě trestných činů, jejichž kompletní výčet můžeme najít v trestním zákoníku. Jelikož se jedná o výjimečně závažné přečiny proti veřejnému pořádku, neměli byste se s nimi v ideálním případě vůbec setkat. Některé jsou však činnosti oddílového vedoucího blíže než jiné a právě s těmi je dobré se seznámit zevrubněji. Drtivou většinu z nich postihuje v menší míře i přestupkový zákon, který využívá zpravidla peněžitých sankcí. Zodpovědní vedoucí se tedy nemusí bát, že by je za sebemenší “průsvih” čekal hned trest odnětí svobody.

3.1 Trestní odpovědnost

Trestněprávní odpovědnost je základním předpokladem pro případné trestní stíhání. Abychom mohli hovořit o trestní odpovědnosti, musí být naplněno několik základních znaků. Na rozdíl od odpovědnosti občanskoprávní je tato vymezena především věkovou hranicí patnácti let. Vedoucí mladší patnácti let tak nikdy nemůže být trestně odpovědný, naopak starší účastník akce může být trestně odpovědný bez ohledu na svoje postavení (zda je v roli organizátora či účastníka). Zpravidla se vyžaduje také úmyslné zavinění pachatele, v zákonem uvedených případech však postačí i zavinění nedbalostní. Trestnost posuzovaného jednání může dále vylučovat celá řada okolností, v prvé řadě nepřičetnost, krajní nouze nebo nutná obrana.

A co na to pan Paragraf?

Náš trestní řád nezná kolektivní vinu. V případě více pachatelů tedy bude podle § 23 trestního zákona posuzován každý zvlášť.

3.2 Ochrana osobních údajů

Bedlivě na pozoru by se měli mít vedoucí, kteří přijdou do styku s osobními údaji dětí, tedy především hlavní vedoucí nebo zdravotník. Z titulu své funkce mají totiž často vedoucí dokonce zákonnou povinnost shromažďovat o dětech určité údaje (viz kapitola 5 Zotavovací akce), které zpravidla podléhají zákonu o ochraně osobních údajů. Zdravotnická dokumentace, kterou je povinen vést zdravotník, pobírá navíc statut citlivého údaje, a je ji tak možno zpracovávat pouze za účelem poskytování zdravotní péče. Pokud by při nakládání s osobními údaji získanými v souvislosti s výkonem své funkce vedoucí způsobil vážnou újmu na právech nebo oprávněných zájmech osoby, již se osobní údaje týkají, vystavuje se trestnímu stíhání. Neoprávněné nakládání s osobními údaji je totiž také trestným činem.

3.3 Trestné činy proti dětem

Ohrožení výchovy dítěte

Tento trestný čin reprezentuje zájem společnosti na řádné výchově osob mladších osmnácti let. Směřuje především na ty činy, které mohou ohrozit morální, duševní a citový vývoj jedince. V daném případě bude tedy pachatel trestně odpovědný, pokud si v důsledku jeho jednání osoba mladší osmnácti let osvojí, nebo jen vznikne reálné nebezpečí, že si osvojí škodlivé návyky, povahové rysy, nebo zájmy, které zpravidla vedou k morálnímu úpadku

jednotlivce. Typicky se může jednat o nabádání nebo podporování v nezákonné činnosti jako například požívání alkoholických nápojů, omamných látek, hraní na výherních automatech nebo nepatřičná sexuální aktivita. Často proto bývá tento trestný čin spojen s dalšími prohřešky ohrožujícími vývoj dítěte.

Podání alkoholu dítěti

Leč si to mnozí často neuvědomují, trestným činem může být i podání alkoholu nezletilému. V restauračních zařízeních hrozí zpravidla provozovateli pouze pokuta. Jiná je ovšem situace, pokud známe skutečný věk dítěte (kdy je mu méně než osmnáct let), a přesto mu alkohol podáme, prodáme nebo poskytneme. Pokud tak činíte ve větší míře nebo opakovaně, vystavujete se trestnímu stíhání jak za podání alkoholu dítěti, tak za ohrožení výchovy dítěte.

A co na to pan Paragraf?

Relativně tolerantnější je zákon k podání nebo umožnění užití tabákového výrobku osobě mladší 18 let. Toto jednání je sice možno kvalifikovat pouze jako přestupek, s horní hranicí peněžité sankce však stanovenou na 30 000 Kč.

Týrání svěřené osoby

Z hlediska čestných a zodpovědných vedoucích pracujících s dětmi podle svého nejlepšího svědomí je zmiňování tohoto trestného činu téměř zbytečné. Existují však tábory, kde pro ránu nechodí daleko a ponižující fyzické tresty jsou na denním pořádku. Ano, i takovéto jednání je možno přísným pohledem považovat za týrání. Vyvarujte se proto jakýchkoli významnějších fyzických nebo ponižujících trestů, hladovek, zavírání a svazování svých svěřenců. Horní sazba osmi let odnětí svobody vám budiž dostatečným strašákem při zvažování jakéhokoli násilného jednání s dětmi.

3.4 Týrání zvířat

Na pozoru by se měli mít i ti vedoucí, kteří pořádají oblíbené kurzy přežití. Jedním z oblíbených úkolů totiž bývá ulovení a vlastnoruční zabití živých zvířat, typicky slepic. Nicméně neodborné zacházení stejně jako usmrcování živých tvorů může být kvalifikováno jako týrání zvířat, tedy nejen přestupek, ale také trestný čin. Těmto praktikám je proto lepší se obloukem vyhnout.

Zvíře je doposud z pohledu českého právního řádu věc. Za škodu jí způsobenou tedy odpovídá její majitel. Se stejnou odpovědností počítá i návrh nového občanského zákoníku, který již však výslovně uvádí, že zvíře není věc.

V této souvislosti je dobré seznámit se i s dobře živeným mýtem, že není možné vzít s sebou na tábor svého domácího mazlíčka, typicky psa. Z hlediska práva toto však není nijak speciálně ošetřeno. Pes musí mít řádné očkování a odčervení a přípravkem proti blechám a klíšťatům taky nic nezkazíte. Neměl by přicházet do styku s potravinami, nesmí se pohybovat v kuchyni a ideálně ani ve stanech nebo chatkách účastníků. Psí žrádlo dále nesmí být uskladněno spolu s lidským. Případnou hygienickou kontrolu může dále zajímat, kde pes spí a především, zda není agresivní.

4 Pobyt v přírodě

Pobyť v přírodě je pro turistické oddíly jednou z jejich nejtypičtějších činností. Naneštěstí právě o něm panuje celá řada pověr a zažitých omylů. Některé běžně prováděné aktivity jsou tak zcela jistě protiprávní a naopak několik často obávaných činností zákon povoluje. Dalším úskalím pohybu a pobytu v přírodě je určitá nekonzistentnost pravidel hry. Celou řadu závazných ustanovení totiž určují pouze jednotlivé návštěvní řády konkrétních chráněných území, a to často i odlišně. Kromě všeobecně známých zákazů zahazování odpadků, odhazování hořících předmětů a rušení klidu patří do dané problematiky několik dalších oblastí, které by neměli uniknout vaší pozornosti.

4.1 Vstup na cizí pozemky

Příroda má být mimo jiné i místem aktivního odpočinku, sportu a rekreace. Toho si byl naštěstí vědom i zákonodárce, a právě z tohoto důvodu do určité míry omezuje vlastnické právo některých majitelů pozemků. Nikdo vám tak nemůže zamezit přístupu do lesa, pokud k tomu není dán nějaký závažný důvod. Ani majitel lesa vás z něj nemůže vykázat pouze na základě svévole. Důvodem odůvodnitelným pro omezení vstupu do určité části lesa (typicky oplocením) je například přítomnost školky, obory, bažantnice nebo ochranného pásma. V zájmu zdraví a bezpečnosti občanů může vstup do celého lesa omezit svým rozhodnutím pouze orgán státní správy lesů nebo obec s rozšířenou působností.

Další informací, kterou nejspíš málokdo ví, je možnost volného průchodu přes cizí pozemek (který nemusí být lesem) i bez svolení majitele. Má to však hned několik háčeků. Daný pozemek musí být v majetku státu, obce nebo jiné právnické osoby. Dále se nesmí jednat o stavební pozemek, dvůr, zahradu, sad, vinici, chmelnici nebo pozemek určený k faremnímu chovu zvířat. Orná půda, louky a pastviny jsou z oprávnění vyloučeny v době, kdy může dojít k poškození porostů či půdy nebo při pastvě dobytka. A samozřejmě svým průchodem nesmíte způsobit jeho vlastníkovu škodu na majetku ani ho jinak omezit v jeho právech. Pokud se však úspěšně vyhnete všem „ale“, nemůže váš vstup na pozemek nikdo omezit. Pokud tedy majitel z nějakého důvodu svůj pozemek nebo jeho část oplocuje, je povinen současně zajistit na vhodném místě možnost volného průchodu.

Zcela odlišná situace však nastává při použití dopravních prostředků. Těch se totiž daná povolení netýkají. Vjezd i parkování motorových vozidel je bez povolení majitele zcela vyloučeno. Jízda na kole, koni, lyžích nebo saních je možná pouze po cestách a vyznačených trasách.

4.2 Sběr plodů a klestí

I bez povolení majitele lesa může kdokoli sbírat lesní plody a suché klestí. Obojí však pouze pro osobní potřebu. Tím není dotčena možnost, aby jedna družina nasbírala chrástí na táborák pro celý tábor, ale je tím omezen v první řadě sběr pro účely výdělku. Sběr dřeva je omezen na na zemi ležící klest. To zahrnuje především chrástí, suché větve, případně menší spadlé stromky. Bez povolení majitele lesa nejste oprávněni žádné stromy kácet, i kdyby se jednalo o soušky.

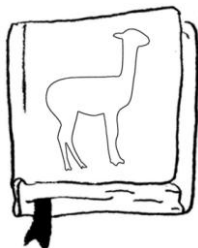
4.3 Táboření

Na cizích pozemcích ani v lesích v zásadě není povoleno tábořit. Tábořením se však rozumí zpravidla postavení stanu a zajištění určitého dočasného zázemí. Pouhé přenocování bez stavby přístřeší nebo pod bivačovací plachtou by tak nemuselo být striktně vykládáno jako táboření. Tábořit je bez sporu povoleno na k tomu určených místech (speciálně označená místa v turisticky atraktivních oblastech, často však zpoplatněná). Striktní pravidla ovšem platí pro manipulaci s ohněm. Ten není bez souhlasu majitele pozemku dovoleno rozdělat nikdy. Rozdělat oheň nesmíte dokonce ani mimo les do

vzdálenosti 50 metrů od jeho hranice. Oheň lze bez souhlasu, beztrestně rozdělávat pouze na k tomu určených místech.

Pokud byste se při vašem pobytu v přírodě dostali do konfliktu se zákonem, vězte, že ne každý je oprávněn vás za vaše, byť protiprávní jednání sankcionovat. Osobou oprávněnou vás kontrolovat nebo pokutovat je především pracovník státní správy lesů, tedy hajný nebo lesní stráž. Ten je povinen se vám prokázat platným průkazem. Naproti tomu běžný myslivec (vykonávající pouze právo myslivosti) nemá žádné právo po vás cokoli žádat. Uplatňovat nároky z náhrady škody nebo vám vaše jednání zakázat může samozřejmě také majitel pozemku nebo osoba jím k tomu výslovně pověřená.

Z kroniky TOM Lamy

Našemu oddílu se jednou podařil doslova hrdinský kousek. Odhalili jsme a uhasili vznikající požár. Svoji záchranou celého okolí jsme se samozřejmě nezapomněli pochlubit hlavně v nejbližší vsi. Požár však nebyl dokonale uhašen, pod zemí oheň vesele doutnal dál a posléze jej vítr znovu rozfoukal. Vedoucí oddílu se pak dost divil, když mu přišlo předvolání před soud a byl obviněn z trestného činu obecného ohrožení.

4.4 Pohyb po silnici

Jistě se vám nejednou stane, že budete nuceni při vašich toulkách použít i běžné komunikace. V takovém případě je dobré si uvědomit, že se vás (stejně jako každého) týká zákon o provozu na pozemních komunikacích. Ten upravuje jednak pohyb chodců, jednak pravidla tzv. organizovaného útvarů chodců. Předpokládáme-li tedy, že se budete pohybovat společně s menší či větší skupinkou svěřených dětí, budou se vás týkat právě ustanovení o útvaru chodců. Tomuto útvaru zákonodárce do určité míry přiznává povahu vozidla. Je proto povinen se pohybovat v pravém jízdním pruhu při pravém okraji vozovky. Z tohoto důvodu je tedy třeba dbát na disciplinovanost a organizovanost tohoto útvaru, na jehož fungování by měl dohlížet dostatečně způsobilý vedoucí starší 15 let. Tento vedoucí je oprávněn při přecházení vozovky zastavovat vozidla.

Zvláštní pravidla je tento útvar povinen dodržet za snížené viditelnosti, tedy typicky v mlze nebo ve tmě. Skupina chodců musí být označena vpředu dvěma bílými neoslňujícími světly a obdobně vzadu červenými. Světla je dle přesné litery zákona třeba umístit po obou stranách. Odlišná pravidla však platí pro skupinu dětí, které dosud nepodléhají povinné školní docházce. Na tu je totiž nahlíženo jako na chodce. V místech, kde není možno využít chodníku, jsou tak povinni chodit po levé krajnici. A kde není krajnice nebo je-li neschůdná, chodí co nejbližší při levém okraji vozovky.

5 Zotavovací akce

Výjimečnou situaci z pohledu práva představuje tzv. zotavovací akce. Ta je definována jako organizovaný pobyt 30 a více dětí ve věku mladších 15 let na dobu delší než 5 dnů. Typicky se tak jedná především o letní tábory, do zpřísněného režimu zotavovací akce však může “spadnout” i jakákoli jiná oddílová akce naplňující současně oba předpoklady. Kromě ohlašovací povinnosti musí pořadatel dodržet množství ustanovení a zajistit celou řadu dílčích náležitostí určených především zákonem o ochraně veřejného zdraví a vyhláškou o hygienických požadavcích na zotavovací akce.

5.1 Zajištění zázemí

Mezi základní povinnosti pořádající osoby (tedy zpravidla oddílu) patří, obecně řečeno, zajištění odpovídajícího, zdravotně nezávadného zázemí. Děti (tedy všechny mladší 18 let) je možno ubytovávat pouze odděleně podle pohlaví, s výjimkou výslovného souhlasu zákonných zástupců. Přesné prostorové vymezení minimálně 2,5 m² na jedno dítě platí pouze v budovách. Ve stanech je třeba zajistit pouze dostatečný prostor pro uložení osobních věcí a možnost pohybu mezi jednotlivými lůžky. Pro ubytování dětí do 7 let věku není možno dále použít patrová lůžka.

Na zotavovacích akcích musí být dále vytvořeny podmínky pro osobní hygienu. Vyhláška stanovuje v tomto případě přesné počty příslušných zařízení. Je tak nutno zajistit alespoň jeden kohout nebo umyvadlo na 5 dětí, jednu sprchovou růžici na 30 dětí a jeden záchod na 15 dětí. Záchod i sprchy užívají děti odděleně dle pohlaví a obě zařízení musí zajišťovat dostatečnou intimitu. V blízkosti záchodů musí být možnost mytí rukou v tekoucí vodě. Koupání teplou vodou je třeba umožnit alespoň jedenkrát za týden.

Pozor! Podle dřívějšího znění vyhlášky bylo možno toto předepsané pravidelné koupání v teplé vodě nahradit účastí v sauně. Novelou zmíněnou níže však tato možnost zanikla.

Jistá omezení platí i pro organizaci denního režimu dětí. Doba pro spánek, hygienu a stravu musí být určena v pevně danou dobu (klasicky táborovým denním řádem). Doba spánku dětí mladších 10 let včetně nesmí být nižší než 9 hodin denně. Starší děti musí spát minimálně 8 hodin denně.

5.2 Zajištění stravy

Novela vyhlášky o hygienických požadavcích na zotavovací akce účinná od 1. 2. 2011 prolomila hned několik zažitých tabu. Dřívější seznam striktně zakázaných pokrmů (syrové maso, mléčné výrobky mimo tržní síť, porcovaná zmrzlina atd.) nyní nahradila formulace podstatně benevolentnější.

Osoba pořádající akci samozřejmě stále odpovídá za to, co dětem dává jíst. Může tedy v krajním případě odpovídat za náhradu škody na zdraví nebo dokonce čelit i obvinění z ublížení na zdraví nebo specifického trestného činu ohrožování zdraví závadnými potravinami.

K základní povinnosti organizátora patří samozřejmě zajištění dostatečného množství pitné vody. Stravu je třeba pro děti zajistit pětkrát denně v podobě snídaně, přesnídávky, oběda, svačiny a večeře. Je však možno sloučit výdej snídaně a přesnídávky nebo oběda a svačiny. Jedno z hlavních jídel musí být každý den teplé. Ke snídani musí být podáván vždy teplý nápoj. Nápoje musí být k dispozici v průběhu celého dne.

5.3 Zajištění zdravotní péče

Osoba pořádající zotavovací akci je dále povinna zajistit po celou dobu akce přítomnost zdravotníka. Může se jednat o absolventa kurzu první pomoci, studenta lékařství po ukončení třetího ročníku nebo o vystudovanou všeobecnou sestru, dětskou sestru nebo porodní asistentku.

Organizátor tábora standardně pověřuje právě zdravotníka vedením zdravotního deníku a také zajištěním obsahu lékárníčky. Její minimální rozsah je stanoven v příloze č. 4 k vyhláše o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti.

Dále je třeba zřídit izolaci a ošetřovnu buď v samostatných místnostech, nebo ve výhradně k tomuto účelu vyčleněných stanech. Zdravotník je povinen ubytovat se v bezprostřední blízkosti ošetřovny s izolací.

5.4 Nutná dokumentace

Veškeré osoby fungující jako dozor dětí musí být k této činnosti zdravotně způsobilé. Zdravotní způsobilost posuzuje a posudek vydává praktický lékař. Přestože hygienická kontrola zpravidla vyžaduje tento posudek pouze u osob starších osmnácti let, měli by jím disponovat skutečně všechny osoby pracující s dětmi.

Zákon určuje také podmínky účasti dětí jako typických účastníků zotavovací akce. I jejich zdravotní způsobilost posuzuje praktický lékař. Kromě posudku od lékaře je třeba obdržet potvrzení od zákonných zástupců dítěte. Toto potvrzení, které nesmí být starší než jeden den, by měl zákonný zástupce předat organizátorovi akce spolu s dítětem. Jeho obsahem by měli být dvě skutečnosti. Zaprvé ujištění rodičů o aktuálním vyhovujícím zdravotním stavu dítěte a dále potvrzení faktu, že dítě během posledních 14 dnů nepřišlo do styku s žádnou infekční chorobou - známé prohlášení o bezinfekčnosti.

Z posudků o zdravotní způsobilosti dětí i vedoucích je zdravotník povinen provést výpis obsahující závěr posudku a informaci o tom, které zdravotnické zařízení posudek vydalo. Veškerá zdravotnická dokumentace, stejně jako léky musí být také zajištěny tak, aby k nim neměly volný přístup děti ani jiné nepovolané osoby.

Všechny výše uvedené dokumenty (spolu se zdravotním deníkem) má pořádající osoba povinnost uchovávat po dobu 6 měsíců od skončení akce. Po skončení této lhůty je vhodné tyto dokumenty s ohledem na jejich charakter buď vrátit příslušným osobám, nebo zničit. Při jejich uchovávání je dobré zamezit přístupu nepovolaných osob. Tyto dokumenty jsou totiž citlivými údaji a podléhají zákonu o ochraně osobních údajů (viz výše).

5.5 Povinná instruktáž

Pořádající osoba je dále povinna zajistit instruktáž všech vedoucích, s výjimkou zdravotníka, o hygienických požadavcích na tyto akce a o předcházení vzniku a šíření infekčních onemocnění a jiných poškození zdraví. Tuto povinnost doporučujeme splnit si hned v den příjezdu na tábor a informovat jak vedoucí, tak děti o všech pravidlech na táboře i o nepsaných zásadách předcházení škodám.

Organizátor akce je povinen vedoucí proškolit i o základech první pomoci. Pokud však v dané oblasti již proškoleni byli, lze tuto instruktáž u daných osob pominout.

5.6 Jiné akce pro děti

I na akcích, které nespádají do kategorie zotavovacích, musí jejich organizátor splnit určité základní podmínky. Osoba pořádající tuto akci musí zajistit především nezávadný stav zařízení, zásobování akce pitnou vodou a odstraňování odpadů v souladu s předpisy. Obdobně jako na zotavovací akci mohou o děti pečovat pouze osoby způsobilé k práci s dětmi, organizátor však není povinen doklad o této jejich způsobilosti vybírat ani archivovat. Shodně se zotavovací akcí může být při přípravě potravin činná pouze osoba s platným zdravotním průkazem pracovníka v potravinářství (tzv. potravinářským průkazem).

Porušení kterékoli z uvedených povinností může být kvalifikováno jako přešupek podle přešupkového zákona. Sankcí je pokuta až do výše 10 tisíc korun.

6 Zaměstnávání vedoucích

Doposud byla řeč pouze o činnosti vedoucích jakožto dobrovolníků. Samozřejmě je možno vedoucí i jiné potřebné osoby zaměstnávat. Zpravidla však oddíl se svými pracovníky neuzavírá pracovní smlouvy, a nedochází tak ke vzniku klasického pracovního poměru. V praxi je tak nejen v činnosti turistických oddílů hojně využíváno unikum českého právního řádu v podobě tzv. dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr. Případně lze použít také občanskoprávní smlouvu o dílo. V ní smluvené dílo však musí být jasně označený předmět co do rozsahu a jakosti. To samozřejmě neznamená, že by se muselo jednat o předmět hmotný, dílem můžeme bez problémů rozumět například internetové stránky nebo tvorbu programu na tábor.

6.1 Dohoda o provedení práce

Dohoda o provedení práce je nejčastěji používaným institutem v oblasti zaměstnávání vedoucích. I tuto dohodu je od novely zákoníku práce účinné od 1. 1. 2011 třeba uzavřít písemně. Mezi její nesporné výhody patří úplná absence placení zdravotního i sociálního pojištění ze strany zaměstnavatele. Celkový rozsah všech prací vymezený v dohodách o provedení práce s jedním zaměstnavatelem však nesmí přesáhnout 150 hodin za kalendářní rok. Obecně by měla být práce v této dohodě vymezena individuálně. V dohodě by se tedy měl objevit úkol směřující k jasně zadanému výsledku práce (např. postavení tábora). Zákoník práce však tyto náležitosti dohody o provedení práce neuvádí, není proto třeba se bát uzavírat dohody o provedení práce i na šíře vymezené úkoly.

6.2 Dohoda o pracovní činnosti

Dohoda o pracovní činnosti by se měla svým charakterem nejvíce blížit pracovnímu poměru. Uvedená práce by tak měla být vymezena jako druhově určená opakující se činnost. Ve smlouvě s vedoucím se toho dosahuje zpravidla vymezením jeho funkce na táboře, případně výčtem jeho typických činností a povinností. Dohodu o pracovní činnosti je třeba uzavřít písemně a rozsah práce v ní dohodnutý nesmí v průměru přesahovat polovinu určené týdenní pracovní doby. Tato průměrná pracovní doba se vypočítává za celou dobu, na kterou je dohoda sjednána (nejdéle však za období 52 týdnů).

Výhodou dohody o pracovní činnosti tak je především možnost delšího zaměstnávání daného pracovníka. Tato dohoda však v zásadě není vyjmuta z povinnosti zaměstnavatele platit za zaměstnance zdravotní a sociální pojištění. Nepříjemnému papírování a zvýšeným nákladům se lze vyhnout v případě odměny, která nedosahuje výše 2 000,- Kč za kalendářní měsíc.

Související právní předpisy

Vyhláška Ministerstva zdravotnictví č. 106/2001 Sb., o hygienických požadavcích na zotavovací akce pro děti

Zákon č. 40/1964 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 40/2009 Sb., trestní zákoník

Zákon č. 94/1963 Sb., o rodině

Zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů

Zákon č. 114/1992 Sb., o ochraně přírody a krajiny

Zákon č. 200/1990 Sb., o přestupcích

Zákon č. 258/2000 Sb., o ochraně veřejného zdraví

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce

Zákon č. 289/1995 Sb., lesní zákon

Zákon č. 361/2000 Sb., o provozu na pozemních komunikacích

Použitá Literatura

Filouš M., Tábor a právo. 1. díl, Provozovatel tábora z pohledu práva, Mravenec, Brno, 2006.

Filouš M., Tábor a právo. 2. díl, Vedoucí na táboře z pohledu práva, Mravenec, Brno, 2006.

Fischer R., Hájková A., Paragrafy vedoucího dětského kolektivu, Computer Press, a. s., Brno, 2010.

Kutý, J., Bezpečnostní pravidla činností s dětmi a mládeží : zajištění bezpečnosti práce s kolektivy dětí a mládeže a ochrany dětí a mládeže před škodlivými vlivy : metodická příručka Sdružení Mladých ochránců přírody, Junák, Praha, 2004.

Pavlok P., Organizace a právo, 2010.